

Fjärde roten, tomt 52

Kvarteret Sparbanken

Femte roten 1637–57v

Drottninggatan väster om Västra Hamnen. södra sidan

Första roten 1657h–70

Hans Horn orgelbyggare

1557–76, änkan 1657–81 Man träffar Hans Horn i Göteborgs mantalslängder redan 1647. Han var då bosatt hos Jordan Bundt vallmästare i trettonde roten. Som Hans Horn orge(l)maker omtalas han 1648–53 i elfte roten. 1654–55 har han tydligt skaffat sig detta hus vid Västra Hamnen, ty då bor han i femte roten.

I Nygren: Karlstads historia (sid 329) finner man följande om Hans Horns och hans hustrus släktskapsförbindelser: Orgelbyggaren Hans Horn från Göteborg klandrar det testamente, som Karlstads medicus, konstrike *Mr Hendrik Leonardsson Radt* (död någon gång efter 1651 men före 1652) uppgjort för sig och sin hustru *Rangela Nilsdotter*. Horn tillfrågades, om han hade fullmakt av sin hustrus broder att framställa fordran på arvet, vartill han sade, att denne för 14 år sedan dragit utrikes och ej låtit höra av sig men att hans mor levde och var bosatt i Göteborg. Horn var gift med Maria Hansdotter, Hindriks brorsdotter. Hans svärfar bör alltså hetat Hans Leonardsson Radt. Nämnas kan, att i Göteborg under tidigare 1600-tal bodde Leonard Jansson brännvinsbrännare 1637.39, vars änka omtalas 1640, Leonard Tönnesson 1642–55.

Vid överrätten visade orgelmakaren Hans Horn den 14.6.1667 attester av rådmannen Jöran Henriksson och Dietrich Strokirk, att Hans Horns hustru *Maria Hansdotter* och *Henrik Pottmakare*, ”för detta i Köpenhamn boendes, äre båda födda av äkta säng och een moder, hustru Catharina Jacobsdotter benämnd, vilken här i staden bott haver och här sammastädes avliden och begravnen är”. Henrik Pottmakare hade liksom hans enda dotter Catharina Henriksdotter avlidit för någon tid sedan i Köpenhamn. Hon hade inga barn med sin efterlämnade man Martin Brungarten, ”mästare vid ett ärligt pottmakarehantverk där sammastäds”. Rätten beviljade Hans Horns ansökan om att få attest om att han på sin hustru Maria Hansdotters vägnar var en av de närmaste arvingarna till Catharina Henriksdotters kvarlåtenskap.

Det finns fler tecken på att Hans Horn hade danska förbindelser. I underrätten fordrade Torsten Bengtsson i Gäddås den 2.9.1660 25 daler och 24 öre av Hans Horn, som denne gått i borgen för en major Ringkiöping att betala ”när fridh blifwer emellan Sverige och Danmark”. (Obligation 18.5.1660)

Den 16.10.1671 beviljades Hans Horn ”tjugo öre smt av stadens Cassa till betalning för tvenne Harpösläckhorn till Stadens Archiwum” (Resolutionsboken). I ränte och byggningskollgiets protokoll omtalas den 118.4.1671 att orgelbyggaren hans Horn hade gjort en ny vattenspruta åt staden. (I samma källa omtalas den 3 juli stensättning vid Hans Horns brygga). 1681 byggde Hans Horn en orgel till svenska kyrkan. Men han behövde en mera stadigvarande inkomstkälla och blev därför gästgivare. Hans Horn klagade i ett brev till magistraten den 17.8.1668 (EIIa:2) över att han ej kunde resa på främmande orter för att söka sin näring på grund av sin svaghet. Han begärde därför ”en drick franskt vin” till sitt gästgiveri. ”Enär jag icke begärer några höga

dricker såsom spanskt eller renskt vin heller andra högdricker, som kunde lända dem andre till någon skada eller vandel". Hans Horns källare också kallad "Orgelen" förefaller att ha varit ett populärt ställe. Det vittnades i en årshandling 15.12.1699 (EIIa:15) om att "Uthi Orgelen finns öfuer i huset 5 kammare, huar af 3 som kan hållas varma, och 2ne Cammare neder i gården, alla kunna wäll passera".

Alldeles oskadliga för andras vandel var kanske inte de drycker, som tillhandahölls av Hans Horn. Magistratsprotokollen berättar 18.11.1671, att *guldsmedsgesällen Joakim Meijer* och en annan gesäll *svarvaren Jöran Kruskopf* hade satts i fängsligt förvar för den livsfaras skull de utsatt en *snickaregesäll Samuel Henriksson* för genom hugg på Hans Horns källare.

Den 6.11.1679 berättade en främmande skeppare *Didrik Thomesson*, att en dag, när han gick in på Hans Horns källare kom *Frantz Streutz* emot honom, och visade honom, hur han var slagen, då Didrik Thomesson svarade: "Jaa, I måå se, huru i kunna få revangera Ehr en annan gång." Varpå Strutz strax drog värjan och vände den mot *Johan Herwegh*, som defenderade sig som han bäst kunde. Streutz kunde icke neka till att han blottat värjan, varför han pliktade 6 mark och 12 mark för fullsår men sade, att han hade varit tvungen att defendera sig. Johan Herwegh bötdade 12 mark för att slagit Streutz ett blått öga. Streutz, som var en främmande, togs i protektion på Kungl. Maj:ts vägnar.

Herr Thomas Hacker 1671–72

Herr Johan Brunius 1667

Hyresgäst 1667 hos Hans Horn var

Herman guldsmed

En Herman guldsmed omtalas spridda gånger i domböckerna 1660–76 men är icke omtalad i guldsmedsförteckningarna t.ex. i Svenskt Silversmide. Så berättar t.ex. den 4.2.1660 "en ung person" *Lars Jöransson*, hur han på hemväg från Herman Guldsmed på Heliga Tre Konungars dag råkat ut för "någre löse bovar", som föregångna av spelmän skrikande drog gatorna fram.

Troligen är det samme Lars Jöransson, som den 4.8.1665 på sin moder *Malin Larsdotter i Härkila* (i Sätila socken. Marks härad) vägnar vände sig mot *guldsmeden Herman Grimpe*, som hade mottagit 80 lod silver, varav hans moder blott återfått sexton. Vid kämnärsrätten den 13.6.1676 vittnade Herman guldsmed och hans son om att Olof svärdfejares son hade kastat sten genom burgrevens fönster under gudstjänsten.

En annan Herman guldsmed var nog den *Herman Holst guldsmed*, som 18.1.1670 begärde att få bli borgare och angav sig vara född i Riga. Han uppmanades att skaffa sig börds- och lärobrev, eftersom detta var villkor för burskap (Resolutionsboken). Mest kände Herman guldsmed är *guldsmeden Herman Hermansson* (lösöre 1715 600 d smt) som 1710–15 var hyresgäst 5.40.

Den 12.3.1674 begärde "kyrkoväriaren" för tyska församlingen *Lorentz Brun* om att Hans Horns änka och arvingar skulle förklara sig om det betingade orgelverket till tyska kyrkan och om de ville hålla det däröver upprättade kontraktet i alla sina clausuler och om de ville det, att de med det första måtte skaffa sig mästare och gesäller som kunde göra färdigt arbetet. Maria Ratt lovade hålla kontraktet men först borde kyrkans föreståndare betala det som levererats till kyrkan och förbränts i eldsvådan den 10.5.1669.

Då Hans Horns änka Maria Hansdotter den 10.12.1674 tvistade i rätten med tyska kyrkans föreståndare om orgelverkets fullbordande, omtalades det, att Hans Horns dött ungefär ett år tidigare.

Maria ville ha ersättning för gjorda förändringar. Den 7.10.1678 yttrade sig *organisten Henrik Sylvius* och *orgelbyggaren Matthias* om tvisten om orgelpiporna mellan Hans Horns änka och *Didrik Strokirk*,

För att befordra arvskiftet mellan arvingarna efter sal Hans Horns avlidna efterleverska Maria Rath utsågs den 23.1.1688 *Mattes Assmundsson*, *Georg Christian Voltzer* och *Marcus Jäger*. Gården hade värderats till 1 600 rdr. *Rådman Areel* begärde, att *Hans Vogt* och *Leonard Horn* måtte av rätten påläggas, att väl specificera vad de erhållit i hemgift av hans svärmoder. eftersom hans hustru och *Herman Horns* hemgifter var antecknade i sterbhuset. Sven Areel frågade den 29.3.1688, om det inte var tillåtligt för honom att om han löste svärmoderns gård få idka källarmästareämbetet med skänkeri av öl och vin. Han hänvisade till den frihet huset hade haft på detta område. Han ville insätta någon person i sitt ställe, eftersom han själv varken ville eller kunde ägna sig åt källarmästeri. Hans svärmoder hade haft magistratens men icke konungens privilegier. Leonard Horn hade kungligt brev som källarmästare i Per Torstenssons ställe. Leonard Horn begärde att antingen få överta moderns hus eller stanna kvar där han var, eftersom hans hyreskontrakt ej var utgången.

Efter Leonard Horns död (före 13.5.1690) tvistade hans änka *Christina Söfringsdotter* länge med de övriga arvingarna efter Hans Horn och Maria Radt om arvet. Christina Söfringsdotter var gift 1/ handelsmannen Anders Barck i Vänersborg; 2/ Torkel Esbjörnsson och omgift i sitt fjärde äktenskap scoutbynachten Isac Heirman. Det berättas den 11.8.1691, att Christina Söfringsdotter hade brutit upp sigillet på svärmodern Hans Horns änkas förseglade hus och lagt sängkläderna på golvet. De hade blivit fuktiga och så ruttna, att de brann av hetta och att man kunde taga stora stycken ur dem med varet, fjädern och allt. Den 14.12.1691 upplästes ett långt domslut i rätten i tvisten mellan Christina Söfringsdotter och de övriga arvingarna rådman Sveno Areel, *rådman Hans Vogt*, *Ephraim Habicht* och barberaren Herman Horn. Men saken fördes vidare och den 1.3.1694 kunde fru Christina Heirman begära exekution på Kungl. hovrättens dom angående arvskapet arvingarna emellan.

Den 18.4.1695 intygade magistraten, att den gård på Drottninggatan i hörnet vid Västra Lilla Hamnen, vilken avlidne Hans Horn och hans hustru byggt och bebott, nu efter föräldrarnas död tillfallit barnen: hustru Ragnila Horn, hustru Maria Horn, hustru Catharina Horn och Herman Horn, så vida de efter hovrättens dom utlöste brodern Leonard Horns änka. Men hur det nu förhöll sig, så omtalar tomtöreslängden 1695–98 Christina Heirman som ägare till huset. Hon in-tecknade den 17, 10.1695 "hus i hörnet emoth kommissarie Uthfalls" för ett lån av 1000 d kmt i banken.

Gerdt Weber

inträder 1699 som ägare i tomtöreslängden. Hans fullständiga namn var David Gerhard Weber. Genom rådman Gerhard Braunjohan hade han den 11.6.1694 berättat, att hans moder i Hamburg nyligen avlidit; en släkting Henrik Weber skulle bevaka. Han avled 1709 (begr. 5.6.s.å.)

Boktryckaren Zacharias Hageman

står i skattningslängden 1715 som ägare. År 1700 var han ägare av 9.21.

Arkliemästaren Hindric Hiortberg skulle "befrijat och förlovat sig med" *boktryckaren Zacharias Hagemans hustru Annas* systerdotter jungfru *Maria Johansdotter Schwarz* varför Zacharias Hageman hade anledning att på jungfruns vägnar inför konsistorium den 17.9.1707 stämma arklie-

mästaren Hindric Hiortberg för brutet äktenskapslöfte ”hwilket H Hiortberg will neka och frågå, säijandes sig wara befrijat och trolofwad med en annan jungfru uthi Mahlesund i Onsala”.

Det var Zacharias hustru *Anna Corneliidotters* femte äktenskap. Hon var dotter till skeppare *Cornelius Johansson*. Hon begravdes D 4.5.1721. Vid bouppteckningen den 27.6.1721 efter henne utgjorde Zacharias Hagemans förmögenhet 5 824 d smt utom tryckeriet. Svärson var *regements-skrivare Arfved Hofdal* (se 6.37).

Gården ärvdes efter Zacharias Hagemans död (begr. D 19.10.1725) av sonen *Johan Hageman Denne* (som var död 1.9.1727) sålde 28.1.1727 för 1 600 d smt och 180 d i diskretion gården till

källaremästare (senare konvojkommissarie Johan Christian Selle (1708–1782, gift 15.2.1727 med *jungfru Elisabeth Dressing*, elva barn) uppbud 6.2.1727. Selle bytte den 11.1.1731 gården ”i hörnet av Västra Hamnen och Drottninggatan mellan brännvinsbrännare And. Warneke i söder och kontrollör Ståhle” mot det hus 5.40 med bakgård 4.104 och med allt nagelfast inrede, tapeter, kakelugnar och bryggkittel som

buntmakare Johan Georg Jännisch änka Magdalena, född Wedinghusen ägde i hörnet av Södra och Västra Hamngatorna och 200 daler i plåtar (se också 3.31n, 4.40ö). Fasta 19.4.1732.

Magdalena Wedinghusen, född 1662, begr. 21.3.1745 var dotter till *guldsmeden Albrecht Wedinghusen* född 1641, död 1676 och *Margareta Kradepol*, född 1634, död 1731. Hon gifte sig först 27.1.1680 *Martin Opitz*, död 1698. Hon [ord saknas i manuskriptet] gården 5.40 den 20.1.1699. Sedan gifte hon om sig med Jännisch den 24.6.1705. Det stora trähus under ett tak på de båda tomterna 5.40, som senare kallades ”Selleska hörnhuset” hade buntmakare Johan Georg Jänisch låtit bygga efter branden 1721. Johan Georg Jännisch avled 1730 (begr. 15.2. s.å.) och efterlämnade enligt bou 16.1.1731 6 145:18 d smt, därav hus och tomt vid Stora och Västra Hamnarna till Kämpebryggan, värderat 4 000 d smt. Kontanter 592.23 daler (Berg II:5–6, 296)

Efter Magdalena Jänischs död 1745 köpte

Thomas Clancey

den 12.6.1746 huset på auktion för 3 346 d smt. Thomas Clancey lät första gången 16.5.1746 uppbjuda hus och gård på Drottninggatan vid Västra Hamnen med inmurad bryggkittel samt tapeter i rummen. Han omtalas i handelssocieteten 1754 men anklagades den 6.7.1756 för att ej ha erlagt avgiften 150 d smt. Enligt Berg (I:1, 365) var Thomas Clancey reformert, ”natione Hibernum”, och hade inflyttat vid mitten av 1700-talet – alltså vid tiden för inköpet av denna gård. Han var gift 1) med *Maria Parkins* av katolsk trosbekännelse. Testamente mellan makarna 31.1.1749. Hon avled död barnlös 1752, begr. 19.8. (bou 27.4.1753) 2) 1753 med *Maria Östergren*, född 1735, dotter till *handlaren Cornelis Östergren*, död 19.11.1739 och *Anna Christina Torsson*, född 1704, död 1779.

Den 31.10.1759 hänvisade Thomas Clancey till att numera avlidna Maria Thorsson i testamente den 15.2.1753 uttryckt sin tacksamhet för den omvårdnad hans hustru Maria Örtegren ägnat henne.

Bou efter Maria Östergren den 3.9.1763 (EIIb:96).

Enligt bouppteckning den 3.5.1763 avled Thomas Clancey den 9.9.1761. Förmögenheten uppgick till 41.683 daler och gården värderades till 4 000 d smt. (Berg hänvisar till mag reg 18.1.1775 och bou efter Maria Elisabeth Bagge 13.1.1829) Gården övertogs av

Handelsman Georg Bellenden

som var ägare 1765: huset värderades 9 387 d smt: han ägde också fyra tomter vid Västra Hamnen och Kungsgatuhörnet med gamla åbyggnader; värderat 3 429 d smt. Han fick burskap som grosshandlare 7.4.1742. Omtalas i HS april 1752. Var född 1718 och avled av slag 5.2.1770. Han var med dr och medlem av medicinska fakulteten i Skottland. Var föreståndare för engelska församlingen. Ägde 5/8 i firma Geo Bellenden & Co., och var i bolag med Martin Törngren och Jonas Malm.

Han efterlämnade 99 400 d smt, bl.a. ett stort bibliotek med tryckt katalog, värt 2 081 d smt (Berg II:11–12, 159).

13.3.1758, EIIb:91: George Bellenden beklagade sig över att handelsmännen herr Vincent Beckman, Beijer & Comp i kraft av ett med murmästareåldermannen Samuel Rancke slutet kontrakt låtit på RR första gången uppbjuda George Bellendens här i staden ägande hus utan att George Bellenden ägt minsta kunskap därom, än mindre samtyckt därtill.

Gift 27.11.1747 med *Sara Chambers*, döpt 24.8.1724, död 16.9.1785, dotter till *handl John Chambers* och *Sara Pintzou*, död 1740. Hon gifte om sig 5.4.1772 med

grosshandlare Martin Törngren

som därigenom övertog denna gården och ägde ännu 1775. Född 1699.

I samband med inträde i handels societeten den 14.5.1761 berättade Martin Törngren, som fick burskap 2.12.1763 som handl att han hade ”tjänat ej mindre i Stockholm och Uddevalla än här i staden åtskilliga år i handeln dels hos handelsmannen John Fredrik Ström, dels hos handelsmannen Georg Bellenden”. Han var riksdagsman för Göteborg 1769. direktör för Sjömanshuset 30.10.1772 och dir. i Ostindiska Kompaniet.

EIIb:128: till en skrivelse daterad den 11.5.1768 (begäran om uppbud?) bifogade Martin Törngren behörigt kvitto på den köpeskilling 6 900 d smt, varför han den 31.12.1767 hade inropat herr *direktör John Fredrik Ströms* förut i Masthugget ägda inplankade trädgård med därå befintlig åbyggnad. Han framvisade också den ritning över samma egendom, som översten och riddaren Herr B W Carlberg hade utfört.

Inbördes testamente mellan Martin Törngren och fru Sara Bellenden den 13.9.1785.

Vid bouppteckningen efter Sara Chambers den 15.5.1786 ägde Martin Törngren 39 300 rdr specie, därav hus och gård (4.52–53) med 5 sammanhängande hela tomter bestående av ett hus åt Kungsgatan som direktören Törngren köpt av herr John Chambers i livstiden och nu bebor och det andra i hörnet av Hamn- och Kungsgatorna, varav vid salig fru Törngrens dödsfall stommen allena var uppförd och ännu ej hunnit att inredas, 5 000 rdr specie, vidare Råda säteri, ett helt mantal. Som synes upptas icke denna fastighet bland tillgångarna.

Närmaste arvingar var döttrarna *Fru Sara Bellenden*, gift med löjtnanten herr *Pehr Bärenhjelm* och *fru Maria Bellenden*, gift med brukspatronen herr *Isac Törngren*.

16.7.1781 lät *majoren och riddaren av Kungl. Maj:ts Svärdsorden herr Johan Jernsköld* för 1716 riksdaler 32 skill species uppbjuda tvenne i hörnet av Västra Hamnen och Drottninggatan emellan herr *Ulrik Martin Adlerstams* hus å södra och snickaren *Aldams* å västra sidan i stadens västra del och första kvarter belägna hus och gård, som grosshandlare herr *Gabriel Fredrik Beijer* och dess *Fru Clara Schultz* den 7.7.1781 sålt. 30 penning 58 rdr 42 d 8 r specie.

1782? *Wilhelm Douglas till Thomas Erskine?*

1785–87 Herr *Capitein Kiärulf von Wolffvens arvingars hus*

1790 Bagaren *Carl Fr. Sjöberg* 23.3.1797 GAK. Bagaren Carl Fredrik Sjöbergs konkursmassa. Hus och gård i fjärde roten nummer 52 i hörnet av västra Hamnen och Drottninggatan. Värderad 3 000 rdr. Uppskov. 17.8.1797. Till *major Joh. Henrik Rosenschutz* för 4 100 rdr.

1800: Herr major Rosenschutz änkas tomt.

1807 Bagaren Sjöbergs änkas ödetomt.

Senare uppbud av 4.52

Se 4.51.